

7. Загальна педагогіка

Покась Л.А.

*кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри теорії та методики
навчання природничо-географічних дисциплін,
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Кормишова А.О.

*бакалавр, Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА УРОКУ ГЕОГРАФІЇ

Сьогоднішні школярі суттєво відрізняються за інтересами від своїх одноліток 10 років тому. Але, на жаль, хоча інтереси та інформаційні можливості сьогодні значно ширші, учні мало цікавляться предметами, що вивчаються в межах шкільних програм, не шукають можливості розширити свої знання. Саме тому вчителям необхідно здійснювати пошук шляхів заохочення учнів до знань. Цьому сприяють знання щодо формування мотиваційної сфери, що виступає активатором пізнавальної діяльності учнів. Тільки знаючи те, що спонукає учня до навчання, які мотиви покладено в основу його пізнавальної діяльності, можна розробити ефективну систему освіти [1, с. 5].

Аналіз психолого-педагогічних, філософських, науково-методичних інформаційних джерел з досліджуваної теми показав, що у цьому контексті науковцями вже напрацьована значна кількість теоретико-емпіричного матеріалу. Зокрема, на увагу заслуговують наукові доробки А.Деркача, В.Дюкова, В.Казьміренко, Н.Коломінського, В.Кудіна, Є. Ільїна, С. Занюка, Л.І.Божовича, Ю. Палехи, І. Семенова, З. Циби, В.Шепеля, А.Маркової, Г.Юркевича та інших. Проте на сучасному етапі реформування шкільної освіти це питання не втрачає актуальності, а навпаки стає першочерговим завданням для української школи.

Аналіз сучасної шкільної практики засвідчив, що інформаційне навантаження школярів із географії материків і океанів досить велике і це спричиняє зниження у семикласників пізнавального інтересу до навчання, зокрема географії, породжує пасивність на уроках. Необхідні нові методичні підходи до викладання предмету.

Об'єкт дослідження - процес навчання географії у загальноосвітній школі.
Предметом дослідження є формування в учнів сьомих класів мотивації до навчання географії.

Мета дослідження - виявити особливості дії мотивації як компонента активізації пізнавальної діяльності учнів сьомого класу на уроках географії.

Завдання дослідження:

1. Провести теоретичний аналіз наукових джерел щодо визначеної тематики.
2. З'ясувати місце й роль мотивації до навчання учнів 7 класу.
3. Запропонувати елементи мотивації навчання до різних тем курсу «Географія материків і океанів» та вивчити їх вплив на рівень успішності семикласників.

Експериментальною базою дослідження були загальноосвітні школи м. Києва № 53 і № 115, гімназія № 127 м. Кривий Ріг. В експерименті брали участь учні 7-х класів. Усього – 53 особи та учителі природничих предметів й студенти-практиканти (25 осіб).

Сучасний семикласник – це особистість, яка формується, тобто незакінчений психологічний розвиток. У нього розвинутий високий цинізм, велике его, нестійка увага, агресивність (можливо прихована). В учнівському колективі відбувається боротьба за лідерство, процвітає виставляння один перед одним, занижується оцінка іншого з метою самоутвердження серед ровесників. Усе це в сукупності негативно впливає на рівень успішності семикласників, тому що знижується інтерес до навчання в цілому [3, с.101/].

Із власних спостережень за навчально-виховним процесом на уроках географії можемо стверджувати, що семикласників зацікавлюють **тематичні відеоролики**. Наглядна наочність впливає на формування просторової уяви й

стимулює мотивацію як до предмета, так і до теми вивчення.. Відеонаочність як засіб стимулювання мотиваційної діяльності семикласників доречно використовувати перед вивченням нової теми уроку. Щодо хронометражу часу, то демонстрування відеоролика має тривати до 1,5 хвилини. На цьому етапі учні лише сприймають інформацію, не усвідомлюють, не осмислюють [2, с. 16]. Підбірку тематичних відеофрагментів до уроку можуть здійснювати і самі семикласники під керівництвом вчителя географії, а не лише педагог. З метою привернення уваги до навчання географії та розвитку творчої особистості школяра, враховуючи власний педагогічний досвід та аналіз літературних джерел, пропонуємо ввести у навчально-виховний процес з географії **відеореферати**.

Ефективним методом формування мотивації у семикласників до навчання з географії, як показує практика, є **інтелектуальні ігри**. Вправи можна застосовувати на окремих структурних етапах уроку географії: на етапі організації класу, актуалізації знань, мотивації до теми вивчення, закріплення вивченого матеріалу. Наведемо декілька вправ (інтелектуальних ігор).

1. Вправа «Вивчаємо Південну Америку»

Завдання. Напишіть 7 птахів, що живуть у Південній Америці.

[Колібрі, тукан, папуги, комахоїд, гарпія, страус нанду, кондор]

2. Вправа «Держу парі»

Завдання. Учитель подає ствердження. Учні пишуть порядковий номер та відповідь: «так», «ні».

1) держу парі, що в Андах ростуть дуби (так).

2) держу парі, що Гвіанське плоскогір'я англ.. письменник назвав «кінець світу» (ні)

3) держу парі, що Котопахі – найвищий діючий вулкан, укритий снігом й льодом (так)

4) держу парі, що павук-птахоїд є в Південній Америці (так)

5) держу парі, що вікторія-регія росте на річці Замбезі (ні).

3. Вправа «Віртуальна Південна Америка»

Завдання. Без допомоги географічної карти за 3-4 хвилини наведіть по 4 приклади географічні об'єктів та запишіть у таблицю. Час пішов...

Озера	Туристичні країни	Міста	Національні парки

Результати констатувального етапу експерименту доводять, що рівень інтересу до навчання в учнів знижується. 70 % семикласників заявили, що вчитися не подобається. Проте їм подобаються сучасні підходи до проведення уроку (95% відповіли про нестандартні уроки, 87,5 % про активні методи навчання; 90,0 % про використання комп'ютерної технології на уроках географії).

Анкетування учнів допомогло розібратися і встановити причини загубленого інтересу до знань взагалі і до географії зокрема. Серед названих причин були такі, що відносяться до діяльності вчителя. Проанкетувавши вчителів-географів було виявлено, що І учень має займати активну позицію в процесі навчальної діяльності, він має мати потужні джерела мотивації до навчання. Теорія мотивації впливає з необхідності будувати педагогічний процес таким чином, щоб його методика орієнтувалася на якомога глибше проникнення у внутрішній світ дитини, мала на меті пробуджувати і розвивати в ній здібності й нахили [1, с. 7]. Ми запровадили елементи мотивації: відеоролики, відеореферати, інтелектуальні ігри і отримали динаміку показників успішності учнів 7 класу (рис.1).

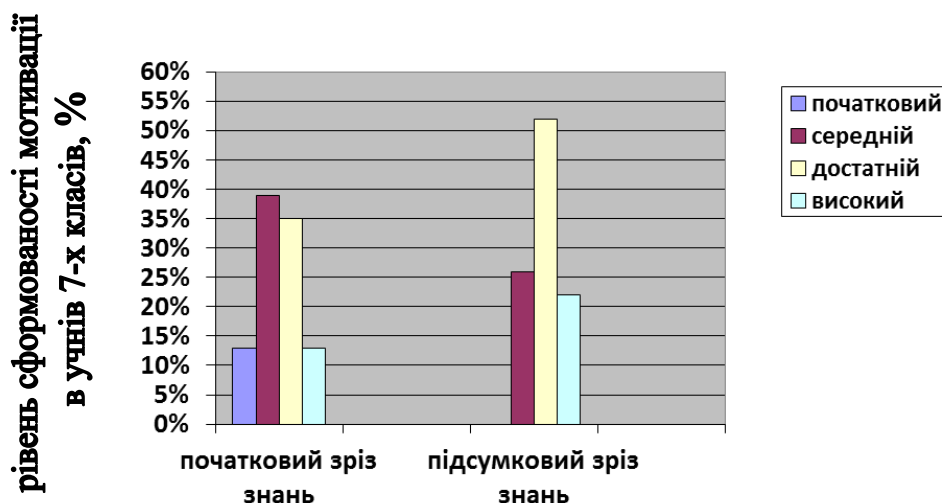

Рис.1. Результати успішності учнів (До) і (Після) педагогічного експерименту

Отже, можемо зробити *висновки*:

1. Проблема дослідження мотивації навчання була і є предметом вивчення багатьох психологів, педагогів, методистів:

. Систематичне використання елементів мотивації (відеороликів, відеорефератів, інтелектуальних ігор) на уроці стимулює учнів до навчальної діяльності, створює атмосферу спілкування, допомагає перебороти страх помилитися, активізує пасивність, зацікавлює семикласників, викликає емоційний підйом.

3. В основі теорії й практики мотивації лежить оптимістична гуманістична концепція, зорієнтована на великі потенціальні здібності й можливості самих учнів. Вона ґрунтується на тому положенні, що саме спонукальна, а не примусова сила навчання й виховання здатна перетворити учня з об'єкта впливу педагогів на суб'єкт особистого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Концепція географічної освіти в основній школі: проект // Інститут педагогіки НАПН України / За заг. ред. О.М.Топузова, В.С. Яценка [та ін.] – К.: Пед. думка, 2014. – 30с.

2. Покась Л., Пінчук Л. Методика використання елементів релаксопедичної технології на уроках географії у 7 класі / Л. Покась, Л. Пінчук // Геогр. та екон. в сучас. шк. – 2013. - № 9. - С. 15-20.

3. Усе про мотивацію / уклад. А.Г. Дербеньова. – Х.: Вид. група «Основа», 2012. – 207с.